

AARS

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

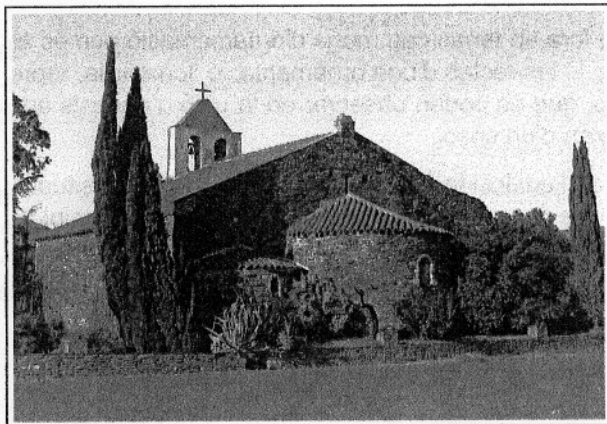
Núm. 65 . 12

22 d'abril de 2007

VALLÈS ORIENTAL V12

SANTA MAGDALENA DE MOSQUEROLES (FOGARS DE MONTCLÚS)

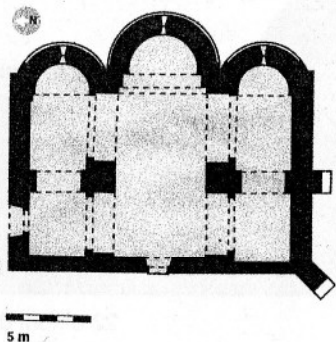
L'origen d'aquesta església és del segle XII, any 1100, quan els monjos de Sant Marçal del Montseny, seguien el seu prior, Arnau i deixaren el Montseny per construir, prop de Mosqueroles, un nou monestir, en una propietat que tenien allà. De tota manera els bisbes de Vic i Girona, Arnau de Malla i Bernat Umbert, que eren patrons de Sant Marçal els obligaren a tornar a Sant Marçal i en conseqüència aquest edifici quedà sense acabar la part de ponent.

SANTA MAGDALENA DE MOSQUEROLES. Foto. LFL., 2007.

Els protectors de l'església foren els senyors del castell de Montclús i a més hi havien beneficis que mantenien un grup de tres sacerdots i diversos deodats (donats a Déu) que vivien a la casa propera a l'església anomenada el convent.

També des del 1214, tenia una confraria regida per un

SANTA MAGDALENA DE MOSQUEROLES. Planta de l'església extreta de Guies de la Catalunya Romànica, vol V, pg. 138.

sacerdot i un gran nombre d'afiliats, nobles i petits pagesos, el prior vivia a la casa contigua i regia els beneficiats i deodats.

Durant el segle X, la devoció va decaure i amb ella les rendes seguien els esdeveniments del moment que marcaren la decadència del monestir de Sant Marçal. De tota manera al segle XVI, encara hi havia un sacerdot beneficiat, però que no hi residia ni hi oficiava.

Al 1642, el temple quedà reduït a la nau central i les laterals passaren a ser dependències agrícoles del mas Ferrer, amb l'ús de magatzem. L'estat d'abandó fou tan gran que s'havia esfondrat part de la volta de la nau de tramuntana. De tota manera a la dècada dels 70 fou adquirida per Joaquim Cordoní, que la restaurà i restituí l'antic esplendor.

És un edifici de tres naus rectangulars, capçades per sengles absis semicirculars. Les naus són dividides en dos trams separats per pilastres i arcs torals, tot i que, per les proporcions que té, hi faltaria un altre tram que, molt possiblement, no es va construir mai. La nau central és coberta per una volta de canó seguit, generat per un arc apuntat i els absis per una volta de quart d'esfera. Cada absis té, centrada, una finestra de doble biaix. Per sobre l'absis central i fins la volta apuntada hi ha un pany de paret en el qual s'hi obren tres finestres, una de normal que és flanquejada per dos ulls de bou, tots amb secció de doble biaix.

Els murs pel costat de fora no tenen cap mena d'ornamentació només als absis és possible detectar-hi les restes d'una ornamentació llombarda, representada per unes lesenes, que es poden observar en la unió d'aquests amb les naus, les quals parteixen d'un sòcol.

Les característiques de l'edifici i la falta d'ornamentació ens pot situar la construcció en una data que pot anar entre el final del segle XI i principi del XII, tot i que, podem pensar que els absis són una pervivència anterior, possiblement de mig segle anterior, que al ser reconstruïts, no s'hi feren el fris d'arcuacions.

BIBLIOGRAFIA

ANGLADA i BAYÉS, Manuel: PLADEVALL i FONT, Antoni, 1991. *Santa Magdalena de Mosqueroles o Sant Marçal de Baix*, dins *Catalunya Romànica*, vol. XVIII. Enciclopèdia Catalana, Barcelona, ps. 346-348.

SANT MARÇAL DE MONTSENY

L'església de sant Marçal és documentada des de l'any 1053 i la descriuen situada prop del coll "*que dicitur inter duos signos*" entre dos montsenys i d'inici del Tordera, és on es va retirar el monjo Guifred per muntar-hi una comunitat. Aquesta va tenir en el seu principi un gran esplendor gràcies al patronatge dels senyors del castell de les Agudes, els quals dotaren i construïren una nova església. L'acta de consagració és de l'any 1066.

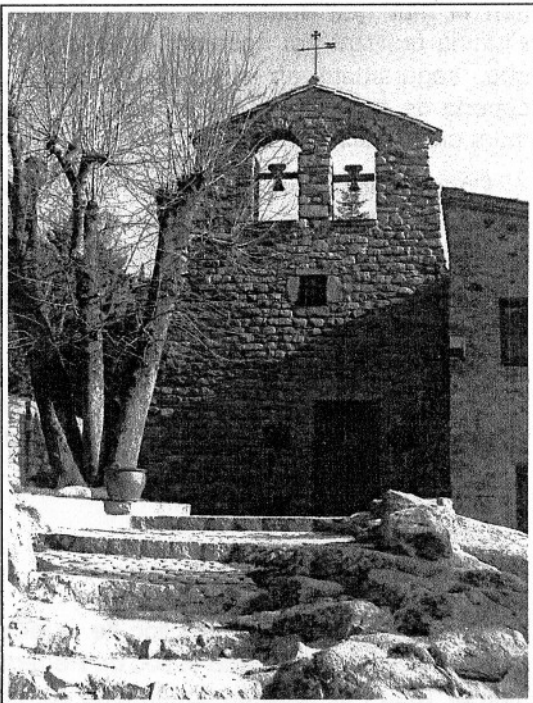
L'any 1063 se li va afegir l'església de sant Pere de Cercada i el 1067, la de sant Llorenç del Munt de Sant Julià de Vilatorrada, tot i que molt aviat, al segle següent, ja tornaven a estar separades i funcionaven com a canòniques Agustinianes. És el mateix procés que seguien molts altres que tenien un origen senyorial, sant Pere de Casserres, sant Miquel del Fai, sant Sebastià dels Gorgs, etc. en són uns exemples que, després d'un gran esplendor inicial, però breu, van entrar en decadència.

L'any 1100, com ja em dit al parlar de Mosqueroles, l'abat de sant Marçal va deixar el Montseny per començar a construir un nou monestir a Mosqueroles, fet que va ser ràpidament frenat pels bisbes de Vic i de Girona, que ordenaren retornar a sant Marçal.

L'església de sant Marçal va tornar a ser consagrada l'any 1104, segurament degut a l'abandonament que havia sofert i va ser necessària una forta reforma o reconstrucció.

El moment que va tenir més monjos n'eren 8, però aviat van baixar a 5 o 6, circumstància que li va fer perdre la categoria d'abacial, ja que per obtenir aquest grau, i per tant disposar d'abat, era necessari tenir un mínim de 12 monjos.

A partir del segle XIV, només hi havia un sacerdot i

SANT MARÇAL. Foto. LFL, 2007

un o dos monjos. El prior solia ser un monjo que residia al monestir de sant Esteve de Banyoles i el 1624 les rendes foren passades al col·legi de la congregació claustral benedictina a Lleida i al 1672, a sant Pau del Camp. Durant aquest temps ja no hi havia vida monacal al Montseny i, durant els segles XVII i XVIII, va ser unida a la pràctica a Sant Julià del Montseny. La casa prioral va ser renovada pels volts de l'any 1725.

És un edifici d'una sola nau, molt llarga, capçada, pel costat de llevant, per un absis semicircular. Es cobreix amb una teulada a dues vessants sostinguda per una volta de pedra, de canó seguit, la qual és generada per un arc de mig punt. La volta que cobreix l'absis és de quart d'esfera. Al mur de tramuntana hi ha obertes tres fornícules de grans dimensions que, més aviat, podem pensar en tres arcs formers que alleugerien el mur que doblava a aquell. Doblat que s'hauria realitzat per aguantar la volta de pedra que, segurament en substituïa una d'anterior coberta de fusta i que, per la qual, els anteriors murs eren suficients.

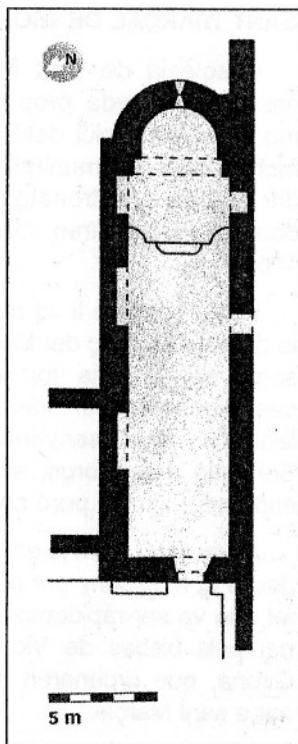
L'aparell dels murs és constituït per còdols no gaire grans, que han estat toscament desbastats per tal d'estalviar el morter del revestiment i garantir una bona estabilitat al formar les filades horitzontals que caracteritzen els murs d'aquest moment, només a l'absis, els còdols, són de granit i de mida força més gran.

Les característiques constructives són pròpies de l'arquitectura rural del segle XII. Els contraforts van ser afegits durant el segle XV.

BIBLIOGRAFIA

SANT VICENÇ DE GUALBA

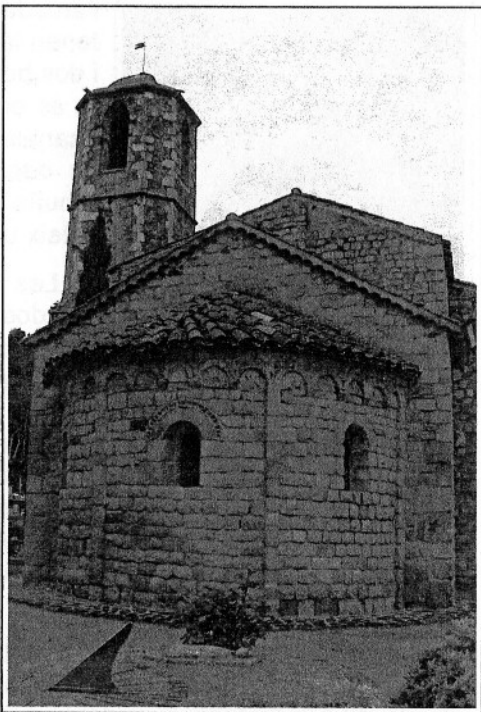
La primera referència del lloc de Gualba és de l'any 984, i surt en una confrontació de límits amb el lloc de Pertegàs, tot i que la parròquia no surt fins el 1083 i el 1098 és confirmada com del monestir de Sant Cugat pel papa Urbà II. Va ser consagrada l'any 1099 pel bisbe de Barcelona que també era abat de Sant Cugat. El segle XIV és el moment de major esplèn-

SANT MARÇAL. Planta extreta de les Guies de la Catalunya Romànica, vol V, pg. 159

dor de la parròquia que, al segle XV, culminà amb importants reformes i s'hi ampliaren les capelles laterals i el campanar de torre. Durant la guerra de la independència fou cremada i amb ella tots els documents parroquials.

Tot i que ara molt modificada, era una església d'una sola nau coberta amb volta de canó seguit, dividida en tres trams. El primer, el que és a continuació de l'absis, té la volta de canó seguit, generada per un arc de mig punt i en els murs, de cada costat que la suporten, s'hi obre una fornícula amb arcada; el segon tram és cobert amb una volta de punta d'ametlla i el tercer és el resultat de les transformacions modernes.

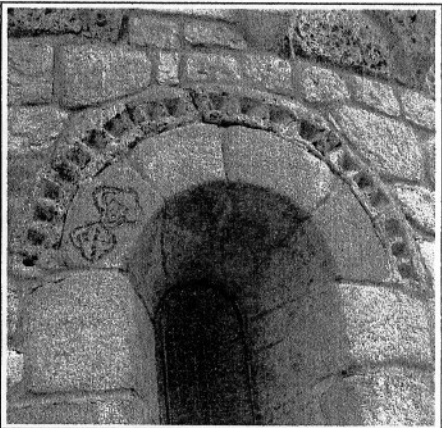

SANT VICENÇ DE GUALBA. Foto. LFL, 2007.

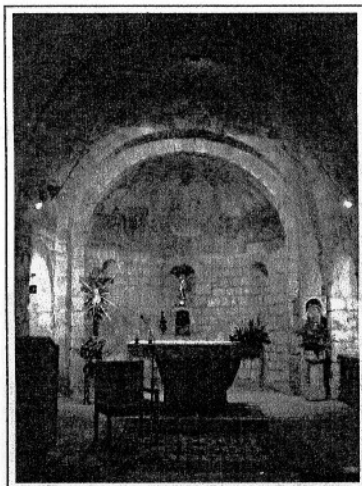
De tota manera l'estructura original només es conserva visible a la capçalera i a la façana de ponent, com a resultat de la restauració portada a terme per la Diputació de Barcelona, els anys 1955-1958, i dirigida pel controvertit arquitecte Camil Pallàs.

La composició de la façana de ponent és poc corrent, doncs, és constituïda per un portal adovellat de marbre blanc flanquejat per dues finestres geminades i una tercera centrada sobre seu.

Aquest portal és un bonic exemplar fet de marbre treballat, format per un arc de mig punt adovellat circumscrit per dues arquivoltes. El portal és enfondit respecte el pla de la façana creant la primera arquivolta, la segona, es forma enfondint

SANT VICENÇ DE GUALBA. Detall de la finestra de l'absis. Foto LFL, 2007.

SANT VICENÇ DE GUALBA. Interior. Foto LFL., 2007.

l'arcada a partir dels coixins, els quals tenen la part superior ornats amb un bisell i dos botons hemisfèrics. Aquesta arquivolta és ornada amb un tor en el cantell i un acanalat, a la meitat de la cara. L'acanalat és decorat amb botons hemisfèrics distribuïts uniformement de manera que coincideix un per dovella.

Les finestres geminades són formades per dos petits arquets que recolzen sobre una columna central de fust cilíndric. Aquesta parteix directament del pla de l'ampit i és coronada per un capitell de forma troncopiramidal invertida que rep les arrencades dels arcs. El capitell és senzill i auster, s'inicia sobre la columna amb un astràgal llis i acaba a la part superior, sota

l'arrencada dels arquets, amb un paral·lelepípede de planta quadrada, que fa la funció d'àbac.

L'absis és decorat, exteriorment, mitjançant un fris d'arcuacions cegues, delimitat superiorment per una cornisa en forma de faixa esbiaixada. El fris és format per tres grups de cinc arcuacions cada un i separats per faixes o lesenes verticals que s'acaben en un sòcol baix que circumscriu l'absis. Al mig de cada pany, delimitat per les arcuacions i lesenes, hi ha una finestra de doble biaix, de les quals, la del mig presenta una ornamentació que es concreta en una arc que circumscriu l'arcada de la finestra amb una motllura de dent de serra. En un dels blocs d'aquesta finestra hi ha uns motius gravats constituïts per un conjunt de cercles entrecreuat que dibuixen o tenen l'aspecte de dues creus curvilínies.

Hom data aquest edifici de la segona meitat del segle XI, representat bàsicament per l'absis llombard i situa en el mateix moment la façana de ponent, tot i que data el portal de marbre com un element introduït en les diverses reformes posteriors al segle XV.

BIBLIOGRAFIA

ANGULO i GUARDIA, Virtuts: PEIG i GINABREDA, Concepció, 1991. *Sant Vicenç de Gualba*, dins *Catalunya Romànica*, vol. XVIII. Enciclopèdia Catalana, Barcelona, ps. 368-370.

Josep M. Masagué Torné .